
KATILIMCI
KAMUCU
HALKÇI
YEREL YÖNETİM
SEMPOZYUM
KİTABI

HAYRİ KOZANOĞLU, TARIK ŞENGÜL
BİLGE BEKTAŞ, AYKUT ÇOBAN
PINAR YÜKSEK, DİLEK BULUT,
SEDAT GÖÇMEN

KENT ve EKOLOJİ

AYKUT ÇOBAN

Ekoloji konusundaki tartışmalarda genelde insanla doğayı birbirinin karşısına koyan yaklaşımlarla karşılaşırız. Ya insanı doğanın dışmanı ya da doğayı insanın dışmanı olarak ele alan ikici/düalist yaklaşımlardır bunlar. Toplum-çevre, kültür-doğa vs. gibi bir takım ikiliklerle ele alınır. Böyle olduğu zaman insanın önemli özelliklerinden biri olan emekle doğa birbirinden ayrılmış olur, nerden baktığımıza bağlı olarak ya emeğin doğaya dışman olduğu ya da doğanın emeğe dışman olduğu böyle bir ikicilik kendisini orada da hissettirebilir. Bu ikili yaklaşım aynı zamanda emeğin doğaya bağımlılığını gizler çünkü emek etkinliği hem doğada gerçekleştirilen bir etkinliktir hem de doğanın belirli unsurlarını üretim araçlarıyla beraber harmanlayarak üretimin gerçekleşmesine olanak tanıyan bir alandır. Doğa dediğimiz doğal kaynaklardan, toprağın üzerinde üzerinde gerçekleştirdiğimiz üretime kadar hepsini kapsar. Dolayısıyla, emeğin doğaya bağımlılığını da gizleyen bir yönü var. Aynı zamanda da böyle bir ikicilik emeğin doğaya katkısını da gizler. Marx'ın da dediği gibi doğada bazı kaynaklar vs.

var ama köprüler telgraf telleri, fabrikalar yok. Bunlar insanın doğaya katkıları olarak ele alınabilir.

EMEK, KENT ve DOĞA

Ben bugünkü konuşmada böyle bir emek eksenini üzerinden kent ve ekoloji arasındaki ve kentteki bir takım ölçekler arasındaki bağları ortaya koymaya çalışacağım. Buradaki ortak kesen olarak emek eksenini emek sürecini ve özellikle kentte ortaya çıkan aktörler bakımından nasıl tartışabileceğimize dair bazı ipuçlarını vermeye çalışacağım. Şimdi kente geri dönersek eğer kent dediğimiz de aslında bir takım iş yerlerinden oluşan, hanelerden, o oturma alanlarının oluşturduğu mahallelerden ve bir takım kamusal alanlardan kültür-sanat hizmetlerinin karşılandığı binalardan oluşan bir yer. Buradan yola çıkarak bir takım ölçeklere göre emek sürecinin nasıl ortak kesen olduğunu görebiliriz. Genel olarak hangi ölçekler var elimizde; hane ölçeği, işyeri ölçeği, fabrika ölçeği, mahalle ölçeği, kent ölçeği, ulusal ölçek, uluslararası ölçek diye gider. Ulusal ölçeğe de değinebilirim sürem yeterse ama kentteki bu ölçekleri, emek süreci emek etkinliği bakımından nasıl düşünebiliriz, ekolojik konular çerçevesinde ben ona odaklanacağım.

Öncelikle emekçi toplumunun biyolojik ve toplumsal yeniden üretiminden yola çıkabiliriz. Emekçi toplumunun yeniden üretimi dediğimde, emekçilerin geçinmelerini sağlamak üzere elde ettikleri kullanım değerleriyle bir takım gereksinimlerini karşılayarak ertesi gün yine emekçi olarak başlayabilmelerini kastediyoruz. Emekçi toplumunun yeni-

den üretilmesi; barınma, beslenme, kültür-sanat, eğitim vs. hizmetleri içine alan bir şey. Emekçinin sağlıklı olarak ertesi gün işe gidebilmesinin sağlanması. Aynı zamanda üreme sayesinde emeğin biyolojik yeniden üretimi de mümkün olur. Tabi Amerikan rüyasını bir tarafa bırakırsak emekçi kesimler emekçi olarak da ölümler dolayısıyla emeğin biyolojik olarak yeniden üretimi de bu bakımdan önem taşır. Her iki düzey de emekçi toplumun yeniden üretimi ve biyolojik yeniden üretimi; hane, iş yeri, mahalle, kent ölçeklerinde ekolojik koşullarla belirlenir biçimlenir. Onlardan ayrı değildir. Bunu fosil yakıt bakımından örneklersek özellikle enerji üretiminde ulaşımda hanelerde kömür yakma vs. biçiminde bu fosil yakıt özellikle kömür kullanımı mesela birincil bir yakıt kaynağı olarak karşımızda. Bunun sonucunda önemli bir hava kirliliği problemiyle karşı karşıyayız. Lanset'in, bir tıp dergisi, bir kaç hafta önce bir araştırmancının sonuçlarını yayınladı. Bu çalışmaya göre dünyadaki kentlerin yüzde 90'ından fazlası önemli bir hava kirliliği problemiyle karşı karşıya. Hava kirliliği, kanser başta olmak üzere solunum ve kalp yetmezliği vs. gibi onlarca hastalıkla ilgili bir problem ve özellikle kentlerde karşımıza çıkan bir problem. 2015 yılında havadaki kirlilik nedeniyle 3 milyona yakın kişinin erken öldüğünü görüyoruz bu çalışmaya göre. Yine fosil yakıt kullanımına bağlı olarak- kapitalist üretim tüketim örüntülerini vs. hepsini içine dahil ederek söyleyebiliriz- küresel ısınma önemli bir ekolojik problem. Gene Lanset'in raporuna göre küresel ısınmaya bağlı olarak 2017 yılında sadece bir yılda 153 milyar saat işgücü kaybı var.

Bu, emekçinin sağlığının bozulmasının yanı sıra gelir kaybına/ hane gelirinde azalmaya da yol açan bir problem. Türkiye'deki hava kirliliği problemini ele alırsak, dünyadaki diğer ülkeler ayrı seviyede olduğunu görürüz. Genellikle 1 tane falan istisna olsa da 81 ilin tamamında Dünya Sağlık Örgütü'nün verdiği hava kirliliği değerlerinin 3-5 kat üzerinde hava kirliliğiyle karşılaşılıyor. Özellikle kış mevsiminde hava kirliliği eşliğinin aşıldığını görüyoruz. Gene Türkiye için yapılan bir sürü çalışma yalnızca termik santrallere bağlı olarak erken ölen kişi sayısını 3 bin kişiye yakın olarak

belirtiyor. Hava kirliliği Türkiye’de de dünyada da emekçileri dar gelirli işsizleri yoksullar etkileyen bir problem. Çünkü alım gücü oranından bakıldığında zenginler açısından kentin temiz yerlerine taşınma, ülke değiştirme vs. gibi şeyler mümkün. Ama emekçi açısından bunlar mümkün olamıyor. Ev içi hava kirliliği de gene önemli bir sağlık problemi. Mesela 2015 yılında 700 bine yakın erken ölüme yol açtı. Yani evde pişirme ısınma vs. gibi alanlarda kullanılan yakıtın yol açtığı 700 bine yakın dünya çapında erken ölüm vakası görüyoruz. Yalnızca fosil yakıt kullanımını ele aldığımız zaman mesela evde, iş yerinde, mahallede böyle bir ciddi problemle karşı karşıyayız.

MAHALLE, FABRİKA ve EKOLOJİK MÜCADELEDE BİRLİK

Bir termik santralde çalışan emekçiyi düşünelim. Bu termik santralin mahallade yarattığı hava kirliliğini dikkate aldığımız zaman, bunun hanede, mahallede, kentte emekçinin sağlığını bozarak, emeğin yeniden üretimiyle ilgili bir problem doğurduğunu görüyoruz. Aynı zamanda emeğin biyolojik üretimi bakımından da gene problemlidir. Başta hava kirliliği olmak üzere ekolojik problemlerin bu gibi sonuçları da var. Üreme için risk yaratan faktörler arasında arsenik, kurşun, karbon monoksit, böcek öldürücüler bir takım başka kimyasallar bulunuyor. Ayrıca radyasyon, titreşim, ısı

bunların hepsi işçilerin iş yerlerinde karşılaştıkları bir takım üreme için risk yaratan faktörler. Ama bunlar sadece iş yeriyle de sınırlı değil. Üretim sırasında ya da ürün üzerinde biriken kimyasallar gıda zinciriyle gene anne babanın sağlığını etkileyerek üreme bakımından kısırlığa kadar gidecek genetik problemler ortaya koyuyor. Gene yapılmış bir çalışmadan örnek vereyim, termik santrallerin yol açtığı hava kirliliğinin gebelerde ve çocuklarda yarattığı olumsuz etkilerden bir kaç tanesi şunlar; annede gebelik zehirlenmesi, erken doğum, bebeklerde düşük doğma olanı, havadaki kirleticilerin plesantaya ulaşması, astım riskinde artış, astımlı çocuk sayısındaki artış, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. Bu sadece termik santrallerin yol açtığı bir hava kirliliği. Dolayısıyla hava kirliliği üreme üzerinde etkiye yol açarak emekçinin biyolojik olarak yeniden üremesi bakımından önemli bir soruna yola açıyor. Bu da kadın üzerindeki baskıyı artıran bir problem. Çünkü genellikle toplumlarda çocuk yetiştirme kadın üzerine yüklenmiş bir sorumluluk olarak görüldüğü için çocuğun aslında hava kirliliğinden termik santrallerden ya da bir kimyasaldan hastalanması annenin sorumluluğunu yerine getirmediği olarak anlaşıldığı için erkeğin ve toplumun anne üzerindeki baskısını artıran bir boyutu da var ekolojik problemlerin. Durum böyleyken bir yandan enerjide ulaşımda ve hanelerde fosil yakıt kullanıyoruz öbür taraftan Türkiye’de fosil yakıtta 2 milyarlık doğrudan teşvik sağlanıyor. Ama aynı zamanda başta kömür olmak üzere fosil yakıtların sağlık maliyetinin 20 milyar doları bulduğu hesaplanıyor. Termik santrallerde çalışan işçiler evinde kömür yakarak hane içindeki kirlilikten etkilendikleri gibi sonra da hasta olduklarında termik santrallerin enerjisiyle ısıtılan, aydınlatılan, soğutulan hastanelerde şifa aramaya çalışıyorlar. Bunun da yıllık 20 milyar dolarlık ekonomiye maliyeti var. Böyle bir süreçte mesela sendikaların pozisyonları nedir? Yani özellikle ölçekleri dikkate alarak iş yeri, mahalle, kent, hane bakımından. Sendikalar dünyada da Türkiye’de de kendilerini fabrika ölçeğiyle sınırlandırıyorlar. Ekolojik konular gündeme geldiği zaman kendilerini iş yeri ölçeğiyle

sınırlandırıyorlar. Burada da işçi sağlığı ve güvenliği problemi yani fabrikadaki işçinin sağlığıyla ilgileniyorlar. Genellikle de ekoloji mücadelesiyle ilişkilenebilir. Gönülsüzler. Bu ekolojik sorunların da kapitalizmle olan bağlamı ve kapitalist büyüme süreçleriyle ilgili olan bağını görmezden geliyorlar. Şimdi böyle olduğu zaman sendika kendisini iş yeri ölçeğiyle sınırlandıran ve kendi iş yerinin dışında olan bitenle ilgili-ekolojik anlamda konuşuyorum-mücadeleye çok da dahil olmayan hatta kendisini dışarda bırakan bir aktör olarak karşımıza çıkıyor. Diyelim ki işçiler iş yeri sağlığı ve güvenliği ile ilgili problemlerinden tümüyle arınmış bir ortamda çalışıyor olsunlar. İş yerinden çıkıp eve geldiği zaman, sokağa çıkıp dolaştığı zaman, kentte bir kültür sanat etkinliğine katılmak için toplu ulaşımdan yararlandığı zaman vs. o işçi hala bir takım ekolojik problemlerle karşı karşıya. Dolayısıyla bir sendikanın kendisini ekolojik anlamda iş yeriyle sınırlandırması kadar anlamsız bir şey olamaz. Orda bütün problemleri çözeniz bile başka yerlerde aynı işçi etkilenmeye devam edecek. Asbest mesela. Asbestin işçiler üzerindeki zararları 1905 yılından beri biliniyor Fransa'da ve Fransa asbestin kullanımını ancak 1997'de yasaklamış. Yani iş yeriyle ilgilendiği zaman bile fazlaca bir adım atmadığını görüyoruz. Biliyorsunuz bu aralar kentsel dönüşüm moda Türkiye'de. Eskiden yapılmış binalarda bir asbest problem var. Bu bina yıkılışında çalışan işçiler için ve o binaların yıkıldığı mahalleler ve kent için asbest çok önemli bir sağlık problemi. Asbesti bir iş yerinde yasaklamış olsanız bile sonra mahallede kentte o asbestle karşılaşmaya gene devam ediliyor. Kurşun mesela. Kurşun otomobillerde gürültüyü azaltmak üzere benzen katılan bir madde. Ve 1923 yılında kurşun zehirlenmeleriyle, işçi ölümleriyle sonuçlanan problemler de biliniyor. 1923 yılından beri kurşunun işçiler üzerindeki etkileri biliniyor. Otomotiv sanayi kurşunun yerine geçecek bir maddeye sahip aslında. Yani gürültüyü azaltmak için kurşuna ihtiyacı yok. Ama etanol üzerinde patent yok yani yaygın bir kullanımı var. Oysa kurşunlu benzin üzerinden patent alıyor otomotiv sanayi. Dolayısıyla bunu başka kullanacak olanlar

buradan kendisine de patent lisans hakkı almak zorunda. Daha çok imkan getiren bir şey olduğuna kanaat getirerek kurşun üzerinden gidiyor. Yani benzinli otomobillerde benzinin kurşuna ihtiyacının olmadığı 1923'te öğrenildi. Benzindeki kurşunun yasaklanması ise 1990'ların ortasını buluyor. Asbestte olduğu gibi önemli bir problem nerdeyse 100 yıl sonra çözülebiliyor. Meslek hastalıkları yani iş yerinde işçi sağlığı ve güvenliği problemleriyle çevre ve halk sağlığı birbirinden ayrı şeyler değil. Bunun en çarpıcı son örneği 3. Havalimanı inşaatında çalışanların hem iş cinayetleriyle ölmeleri hem kuzey ormanlarının yok edilmesi hem de işçi ölmeyip sağ kaldıysa bir takım sağlıklı koşullarda çalışmasında görebilir. Yani iş yerini, haneyi, mahalleyi, kenti ekoloji bakımından birbirinden ayıramayız. İşçi sınıfının talepleriyle ekolojik halkın talepleri arasındaki ilk temas iş yerinde sağlanır. Dediğim gibi sendikalar genellikle öyle bakmıyor. İlk temastan kastım sadece iş yerindeki problemi görmek değil. İş yerinde işçi sağlığını aynı zamanda onun mahalleye kente olan ekolojik etkileriyle beraber almak. Yani işçi sağlığı sadece çalışma ortamına, çalışma koşullarına ya da iş yerine özgülenebilecek bir problem değil. Fakat ekolojik problemlerle ilgili mücadele sendikaların kendi özgün nedenleriyle işyeri ölçeğinde hayata geçirilmezse o zaman mahallede bu mücadelede hayata geçirebilir. Şimdi sendikasızlaşma, işten atılma korkusu vs. gibi nedenler iş yerindeki o problemle uğraşamıyorsan diyelim bir taş ocağında işçi olarak çalışıyorsun. Taş ocağında o duman gürültü titreşim vs. tam bir meslek hastalığı yaratabilecek bir ortam. Ama saydığım sebeplerle iş yerinde ekolojik problemle ilgili bir mücadele yürütemiyorsan o zaman mahallede, kentte o taleple ilgili olarak o mücadelenin içerisinde yer alabilirsin. Bir de şöyle bir sav var; çevrenin korunması bir istihdam kaybına yol açar. İşçiler ve sendikalar iş yerinde mahallede kentte ekoloji mücadelesinden neden uzak duruyor? Zaten istihdam problemi var. Dolayısıyla daha çok işsizlik sorunu ortaya çıkabilir mi? Böyle değil. Genellikle işçilerin çevre önlemlerine karşı çıktığı, örneklerde, bu sermayenin bir halkla ilişkiler stajeri olarak karşımıza

çıkıyor. Bunun en son örneği 3-5 gün önce Polonya'da yakıt sözleşmesiyle ilgili taraftar konferansı vardı. Polonyadaki meşhur Dayanışma sendikası Amerika'da yerleşik bir enstitü ile işbirliği içinde. Sayfasına baktığınız zaman da görebilirsiniz sermayeden de aldığı fonlarla aslında bu fosil yakıtların kömür endüstrisinin otomotiv sanayisinin ne kadar zararsız olduğunu anlatmaya çalışan bir enstitü. Tamamen sermayenin beslediği bir enstitü. Dayanışma sendikası ile iş birliği yapıp bir bildiri yayınladı bu hafta. Orada dedi ki iklim değişikliği konusunda bunun nedenleri ve sonuçları arasında bir kesinlik yoktur. Dolayısıyla biz bu işbirliğini iklim konusunda yeni politikalar geliştirmek üzere sürdüreceğiz. Dolayısıyla Dayanışma Sendikası sanki iklim değişikliği yokmuş, küresel ısınma problemi yokmuş gibi kendisini bir sermaye kuruluşu yanında konumlandırdı. Ama aslında bu sermayenin halkla ilişkiler politikasından başka bir şey değil.

EMEK ve DOĞA KARŞITLIĞI

Dönüyoruz öbür tarafa emeğin doğaya düşman olduğu savına bazı çevreci yaklaşımlarda da rastlayabiliriz. İnsan doğa “çelişkisinden” ortaya çıkan bir takım yaklaşımlarda daha egemen. Burada gene iki eğilimden bahsedebiliriz. Bir tanesi her türlü emeğin doğaya düşman olabileceği. Yani her türlü emek etkinliğinin doğada felaketle sonuçlanabileceği. İşte çimento sanayinden tutun termik santrale, otomotive vs. varıncaya kadar her emek etkinliği için bunun geçerli olduğunu savunan bir sav. Bir de bu kadar ileri gitmemekle beraber bazı emek etkinliklerinin aslında doğaya zararlı

olduğu yaklaşımı var. Dolayısıyla zararsız olan emek etkinliğinin benimsenmesi gerektiğini söylüyor bir başka görüş. Genellikle çok büyük olmayan aile tipi çiftçilik doğaya zarar vermeyen bir emek etkinliği olarak karşımıza çıkıyor.

Mesela yeni bir moda olarak İstanbul'dan özellikle Kuzey Ege'ye kariyerlerinde az çok yer edinmiş insanların çiftçilik yapmak üzere göçtüklerini görüyoruz. Burada bir ekolojik kaygı da sezilebilir. Ama işte onda da tek başına kurtuluş mümkün değil. İstanbul'un kirinden pisliğinden gürültüsünden kaçalım biz doğayla barışık çiftçilik yapalım diye gelenlerin tepesinde mesela Biga'da olduğu gibi 15 tane termik santrali var çevrede bir kısmı kurulmuş bir kısmı kurulmak üzere olan. Şimdi siz oradan bir toprak aldığınızı düşünün ekolojik bir tarım yapacaksınız diye. Bu mümkün değil tabi. Hane ölçüsünde ekolojik bir yaşam kurulabilir diye küçük bir çiftlik düşündüğünüz zaman mahalle kent ölçeklerinden bağımsız hareket etmek mümkün olamıyor. Ama emeğin doğaya düşman olduğu savın bir yönü de şu doğa sanki boş zaman etkinliklerinin gerçekleştiği bir alan olarak görülüyor. Çalışmanın kendisi kirletici ve insan içinde bazı problemler de ortaya çıkaran bir süreç. O zaman biz çalışma dışı bir alan olarak doğaya kaçalım. Boş zaman etkinliği olarak doğaya kaçış. Fakat boş zaman etkinlikleri birbirine alternatif olabilecek etkinlikler. Diyelim ki ormanda piknik yapmakla ilgili bir boş zaman etkinliği olacaksa doğaya kaçış, sermaye şimdi tek tek ağaçları satmaya başladılar biliyorsunuz orman kanunu değiştirdiler. Dolayısıyla sermaye sizi oraya sokmayabilir. Çünkü onun dikili ağaçları. Ama onun alternatifi olarak diyelim ki kıyıda plaj voleybolu oynayabilirsiniz. Bu bakımdan boş zaman etkinliği olarak doğayla içli dışlı olma geçici arazi ve alternatifi olan bir etkinlik olabilir. Ama emek etkinliği için böyle bir şey söz konusu değil. Emeğin doğayla etkileşimi sürekli kaçınılmaz ve yerine başka bir şey konulamayacak bir etkinlik. Dolayısıyla böyle bir boş zaman etkinliği olarak görmek yerine emek etkinliğinin doğa etkileşiminin yaşamın her alanında her pratiğinde ortaya çıkabilecek bir etkinlik olarak düşünülmesi ve bunun bir başlangıç noktası olması önemli. Şöyle ki mesela burada

biz konuşurken doğaya zarar vermeyen bir etkinlik olsa da doğayla her türlü her anlamda bir etkileşimimiz söz konusu. Aydınlatmak için, ısıtmak için enerjiye ihtiyaç var. O enerji ya HES'lerden ya da termik santrallerden geliyor. Açarlar-sa nükleerden gelecek. Dolayısıyla da biz burada çimento fabrikasında çalışmazken burada otururken bile doğayla bir etkileşim içerisindeyiz. Mesela ben evde bilgisayar başında bir yazı yazarken bilgisayar için gereken elektrikten ısınma kadar doğayla etkileşiyorum. Emek etkinliğini böyle bir çıkış noktası olarak ele alırsak emek ve emek etkinliğinin ve çevre mücadelesinin arasında bir takım bağlar kurmak da mümkün hale gelebilir. Yani evde iş yerinde mahallede kentte verilecek mücadelenin ortak keseni emek etkinliğinin doğayla az ya da çok bir etkileşim içerisinde olmasıyla alakalı. Dolayısıyla böyle bir çıkış noktası ölçekler arasında belirli bir geçişkenliği sağlamamıza olanak tanır.

DAYANIŞMACI, ORTAKLAŞMACI, EŞİTLİKÇİ PRATİKLER

Şimdi buradan kent ölçeğine geçerse kent ölçeğinde de Bilge arkadaşımız da anlattı kent özellikle siyasal iktidar ve sermaye için rant yaratım ve paylaşım alanı. Bu sürecin kendisinde ekolojik değerler çerçevesinde bir rant yaratma faaliyeti var. Mesela orman manzaralı, deniz manzaralı konut vs. gibi ekolojinin üzerinden de bir rant yaratımı. Söz konusu bir takım projeler o ekolojik varlıkları hedef alarak gerçekleştiriliyor. 3. Havalimanı öyle, Kuzey ormanları üzerindeki ekolojik varlıklar aynı zamanda rantın hedefi haline geliyor

ya da Kanal İstanbul'da bunu görebiliriz.

Bir başka açıdan üretim bakımından ele alırsak burada da bir üretim etkinliği hem yerel kaynaklar kullanılarak harekete geçiriliyor hem de bir takım kirlilik o yerel alanda kalıyor. Diyelim ki Soma'nın kömürlerini kullanıyorsunuz. 50 km ilerde de bir termik santral var. Dolayısıyla da oradaki kömürler de oradaki termik santral çerçevesinde ortaya çıkan kirlilik de gene o yerelde kalıyor. Ama yaratılan artık ürün ve artık değer o yerel alanının dışına aktarılıyor. Bu bakımdan aslında yine ekolojik açıdan bir ekolojik dönüşüm çelişkisinden söz edebiliriz. Ekolojik sorunların yerelde bırakıldığı ama artık ürünün servislerin gelirlerin o yerel dışında elde edildiği böyle bir ekolojik dönüşüm çelişkisi gene kent ölçeğinde söz konusu. Kent aynı zamanda emeğin yeniden üretimi çerçevesinde de önem taşıyor. Çünkü hanede mahallede olduğu gibi kentte de gene emeğin yeniden üretimi söz konusu. Kolektif tüketim denen toplu taşıma, eğitim, sağlık, sanat, kültür vs. bu gibi etkinlikler gene emeğin yeniden üretimi çerçevesinde değerlendirilebilecek bir takım etkinlikler. Bunlar da kent ölçeğinde gerçekleşir. Kentlerdeki yeşil alanlar ya da insanların gezmeleri, yürümeleri, biraz nefes almak için çıkabileceği yerler de gene emeğin yeniden üretimi çerçevesinde değerlendirilir. Kentlerin kirli olması ekolojik problemlere saplanmış olmasından en çok zarar görenler emekçi kesim iş yerinde işçi olarak hanede bir takım kullandığı enerjiler yeme içme alışkanlıkları o yiyeceklerdeki kimyasallar bu zarara yol açan etkenler olarak düşünülebilir. Mahallede yine bu kirlilikten etkilenen kesimler olarak emekçileri görürüz. Kentte de havası kirli vs. ekolojik sorunların yoğun olduğu yerlerin emekçi kesimlerin oturdukları yerler olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla kentte ekolojik sorunların çözümünden en çok yarar sağlayacak olan kesimler de emekçi kesimler çünkü en çok onlar zarar görüyor. Bu da bize bir kent yönetiminin ekolojik anlamda hangi kesimlere yönelik olarak hizmet götüreceği sorusuna da karşılık düşer. Diyelim ki belediye yönetimi neyi koruyacak kim için koruyacak hangi yöntemlerle koruyacak bu gibi sorular bu bakımdan önemli. Şimdi Tarık üzerinde

durdu bu yöntemlerin bazılarında. Bir tanesi yasaklamalar, cezalar, düzenleyici faaliyetler. Yasak koyabilirsiniz filtre zorunluluğu getirebilirsiniz. Bir kısmı piyasa önlemleri olabilir vergi koymak vs. gibi ekolojik yıkımı azaltmak için piyasa mekanizmalarından yararlanılması. İdari olarak bir takım katılımcı araçlar olabilir. Diyelim ki imar planı askıya çıktığı zaman yurttaşların ona itiraz hakkı var. İtirazları eğer değerlendirilmezse kesinleşen imar planını yargıya taşıyabilirsiniz gibi katılımcı araçlar olabilir. Günümüzde daha çok müşterekler üzerinden yürüyen bir tartışma var. Ben sözcüğün yaygınlaşması açısından burada da tekrar ederek ortaklaşım kullanıyorum müşterek yerine. Bu ortaklaşım üzerinden giden bir takım modeller olabilir. Ortaklaşım denmiş mahalle meclisi iş yeri meclisi kent konseyi mahalle komitesi isminin önemi yok ama bu gibi bir takım topluluk mekanizmaları devreye sokulabilir. Diyelim ki mesela çöp toplama faaliyeti kentin önemli bir sorunu. Bir de atık toplayıcılar diye de özellikle zor koşullarda çok düşük bir gelir elde edilerek yapılan bir faaliyet var. Bu atık toplama işinin atık toplayıcılarla beraber kent yönetimiyle beraber ortaklaşım oluşturarak.. buradaki ortaklaşımdan kasıt şu: kendi kararlarını kendilerinin aldıkları ve o kararları hayata geçirdikleri bir mekanizma. Ama bunun aynı zamanda geçimlik bir üretim olması. Geçimlik bir üretimin önemi şu: bu eğer metalaştırıcı ticarileştirici bir faaliyet ise o zaman mevcut piyasa ilişkilerinden de bir farkı kalmıyor. dolayısıyla atık toplayıcılarının belediye yönetimiyle birlikte karar alıp hayata geçirdikleri iş güvencesine bir takım sağlık güvencesine kavuştukları bir takım mekanizmalar üzerine düşünülebilir. Ya da doğal kültürel bir takım varlıkları mahalle meclisi, mahalle müşteregi, mahalle komitesi vs. gibi adlar altında korunması söz konusu olabilir. Gene burada birlikte karar alıp gene o kararları hayata geçirildiği mekanizmalardan söz ediyorum. Tabi burada kooperatif modelleri olabilir. Üretici kooperatifler söz konusu olabilir. Yine de benim açımdan önemli nokta kooperatiflerin bir gelir getirici faaliyet olarak öngörülürken bunun geçimlik ekonominin dışına çıkmamasının önem taşıması. Yani

burada bir 10 kişilik kooperatif kurup sonra tüccardan ürün alıp üzerine yüzde 40 payla bunu sattığımız zaman bunun içerisinde dayanışmacılık ortak karar alma eşitlik böyle şeyler görmüyoruz. Dolayısıyla geçimlik ekonomi burada bir anahtar sözcük olabilir. Diyelim ki mahallede boş alan var. Belediye yönetiminin ayırdığı bir takım yerlerde üretici faaliyetler içerisinde olacak kolektif anlamda bir kooperatifin hayata geçirilmesi üzerinde durabilir. Fakat bunlar genellikle şöyle bir problemi ortaya çıkarıyor; şimdi iş yerinde ortaya çıkan hanede mahalle de ya da kentte ortaya çıkan sorunlar sadece o yerelle ilgili sorunlar değil. İşte Türkiye'nin kapitalist birikim rejiminden Türkiye'nin enerji kullanmasında Türkiye'nin birikim modelinin nereye yerleştirildiğinden dolayısıyla siyasal iktidarla ilgili olarak ve merkezileşmiş bir sermayenin yaptığı planlamaya göre yürüyen bir süreçten söz ediyoruz. Yani belirli bir termik santrale karşı çok ciddi bir kent mücadelesi verildi. Biz bunu istemiyoruz. Tamam eğer başarıya ulaşırsa ki genellikle ulaşmıyor yerelde kaldığı için. Bunun sonucu olarak bu kente değil başka bir kente termik santrale kuruluyor. Dolayısıyla bir mücadele yerel düzeyde kaldığı sürece o mücadelelerin başarı olasılıkları çok düşük kalıyor. Bu bakımdan iş yerinde, evde, mahallede, kentte verilen mücadelelerin tek başına başarılı olması mümkün olmadığı gibi bu ölçüklerin yani iş yeri mahalle hane ölçeğinin kentte bir araya gelip tek bir güç olarak ortaya çıktığı durumda da yerel hala yeterince başarılı olabilecek bir ölçük olarak karşımızda durmuyor. Çünkü dediğim gibi kapitalist birikim rejimi ve sermaye hareketleri çerçevesinde bir yerde engel olduğumuz şey başka bir yerde karşımıza çıkabilir. Ama yerel de militan olup ulusal ölçekte örgütlenmemesi demek ekolojik mücadelenin kentte yenilgiyle sonuçlanacak bir mücadele olarak karşımıza çıkmasına neden oluyor. Yani Türkiye'deki dünyadaki örneklerden bugüne karşılaştığımız durum bu. O bakımdan ulusal ölçeği siyasal iktidar talebini hiçbir zaman bir tarafa atılarak ekoloji ve kent arasında ekolojik sorunların kentte çözülmesi anlamında bir başarı elde edilmesi çok mümkün görünmüyor. Yerelde birlikte olup sonra ulusal ölçeğe çıkıldığı zaman bir

vekaletçi siyaset güdülməsi aslında başarısızlığı hazırlayan da bir yaklaşım. Yani vekâletten kastım bir avukata vekalet veriyor sen bunu hukuk yoluyla koru diye ya da bir milletvekiline vekâlet veriliyor sen mecliste bu çalışmayı yürüt diye.

Toparlayarak söylersem Sendikalar kendilerini iş yerine hapsedtikleri zaman ekoloji mücadelesini kendisini mahalleye ya da kente hapsedtiği zaman ne işçi sınıfıyla ekolojik mücadele arasında bir bağ kurulabiliyor ne de o yerel ölçekte verilen mücadele kendisini bir üst ölçğe sıçratmadığı sürece bir başarı elde edilebiliyor. Dolayısıyla öncelikle yerel ölçekte iş yeri hane mahalle ve onları birleştiren kentte bir mücadelenin çeşitli aktörler arasında birleşilerek inşa edilmesi, sendikalar iş yerleri vs. bunun içerisinde ki bunu kolaylaştıracak bir unsurda zaten bu mücadelelerin sosyolojik alanının emekçilerden oluşması. Yani ya kendi adına çalışan küçük esnaftır ya fabrikada çalışan işçidir veya bir memurdur. Yani kentte ekoloji mücadelesi verenler zaten emekçi kesime dahil olanlar dolayısıyla da iş yeri ve kentte yürütülen ekoloji mücadelesinin sosyolojik anlamda bir birliği var ama örgütler arasında ya da mücadeleyi yürütenler arasında böyle bir birliktelik yok. Son olarak böyle bir mücadelenin sadece kentte verilmesi kent ölçğinde bir birliktelik olsa bile hala yeterince bir başarı koşulu getirmiyor. Aynı şekilde kentte yer alan aktörler arasında yer alan birlikteliği örgütlenmenin siyasal iktidar talebine de dönüşmesi gerektiğini düşünmekteyim. Teşekkürler.